

СЕКЦІЯ 3

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 658.14

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-1-4>**Гаєвська Л.М.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
Університету державної фіскальної служби України***Марченко О.І.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
Університету державної фіскальної служби України***Gaevskaya Larisa***PhD, associate professor,
Associate professor of economics of enterprise
University of the State Fiscal Service of Ukraine***Marchenko Olga***PhD, associate professor,
Associate professor of economics of enterprise
University of the State Fiscal Service of Ukraine*

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ – ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

FINANCIAL POTENTIAL IS THE BASIS OF ECONOMIC MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

АНОТАЦІЯ

У статті аргументовано важливість фінансового потенціалу, оскільки вона характеризується як один з основних факторів, від якого залежить ефективне функціонування підприємства. Визначено, що фінансовий потенціал містить певний набір інструментів та різноманітних видів підприємницької діяльності. Різностороння будова складових частин та характерні особливості функцій економічного потенціалу характеризуються різноманітними підходами до визначення цієї концепції. Авторами проаналізовано різні підходи науковців до класифікації потенціалу підприємства, понять фінансового потенціалу та управління фінансовим потенціалом. Охарактеризовано механізм управління фінансовим потенціалом підприємства. Головні аспекти дієвого управління фінансовим потенціалом підприємства взято за основу дослідження. Робота заснована на ідеях формування концептуальних положень задля ефективного функціонування системи фінансового управління на засадах галузевого рівня. Дослідження теоретичних та методологічних підходів до формування фінансового потенціалу дало можливість обґрунтувати методи аналізу та оцінювання загального рівня. Встановлено необхідність утворення дієвої системи управління фінансовими ресурсами для галузі з урахуванням фінансового, виробничого та ресурсного потенціалів.

Ключові слова: фінансовий потенціал, структура фінансового потенціалу, фінансове регулювання розвитку суб'єктів господарювання, капітал, управління фінансовим потенціалом, фінансові ресурси.

АННОТАЦИЯ

В статье аргументирована важность фінансового потенціала, поскольку она характеризуется как один из основных факторов, от которого зависит эффективное функционирование предприятия. Определено, что финансовый потенциал

содержит определенный набор инструментов и различных видов предпринимательской деятельности. Разностороннее строение составляющих частей и характерные особенности функций экономического потенциала характеризуются различными подходами к определению этой концепции. Авторами проанализированы различные подходы ученых к классификации потенциала предприятия, понятий финансового потенциала и управления финансовым потенциалом. Охарактеризован механизм управления финансовым потенциалом предприятия. Главные аспекты действенного управления финансовым потенциалом предприятия взяты за основу исследования. Работа основана на идеях формирования концептуальных положений с целью эффективного функционирования системы финансового управления на основе отраслевого уровня. Исследование теоретических и методологических подходов к формированию финансового потенциала позволило обосновать методы анализа и оценивания общего уровня. Установлена необходимость создания действенной системы управления финансовыми ресурсами для отрасли с учетом финансового, производственного и ресурсного потенциалов.

Ключевые слова: финансовый потенциал, структура финансового потенциала, финансовое регулирование развития субъектов хозяйствования, капитал, управление финансовым потенциалом, финансовые ресурсы.

ANNOTATION

The importance of financial potential is argued in the paper as it is characterized as one of the main factors on which the effective functioning of the enterprise depends. It is determined that the financial potential includes a certain set of tools and various types of business activities. The versatile structure of the components and the characteristic features of the economic potential functions are characterized by various approaches to defining this concept.

The authors analyzed the different approaches of scientists to the classification of enterprise potential, the concept of "financial potential" and "management of financial potential". The mechanism of management of the financial potential of the enterprise is characterized. The main aspects of the effective management of the financial potential of the enterprise were taken as the basis of the study. The study of theoretical and methodological approaches to the formation of financial potential by functional orientation is proposed as a basis for evaluating the financial potential of business development, which integrates financial security potential, financial flexibility potential, and value creation potential. A sequence of assessments of financial capacity of economic entities for financial regulation purposes is disclosed. Scientific and methodological recommendations can be used in carrying out a comprehensive assessment of the financial potential of economic entities by hierarchical levels, which provides the formation of an information base for identifying unused reserves and justifying the choice of financial regulation strategy for the development of economic entities. An integrated assessment of the financial capacity of business entities will allow us to assess the extent to which the financial potential is utilized, to predict its future status and to develop appropriate business development guidance.

Key words: financial potential, structure of financial potential, financial regulation of the development of business entities, capital, financial capacity management, financial resources.

Постановка проблеми. Управління фінансовими ресурсами містить всю систему управління підприємством за рахунок умов нестабільної ринкової економіки. За рахунок сучасних економічних умов гостро поставлена необхідність залучення якісних підходів до управління фінансовим потенціалом суб'єктів управління господарством, що має тісний зв'язок з такими критеріями. Перш за все організація фінансового потенціалу має супроводжуватись управлінням ресурсами підприємства, яке організовує його діяльність. Далі слід враховувати те, що управління фінансовим потенціалом є основою досягнення цілей та напрямів прогресу суб'єктів господарювання. Також основою функціонування підприємства є фінансовий потенціал, оскільки за допомогою його застосування виникає можливість визначення шляхів мінімізації збитків та максимізації прибутку. Нарешті, слід зауважити, що стан фінансового потенціалу має безпосередній вплив не лише на відокремлені підприємства, але й на державу загалом. Однією з основних проблем сучасного підприємства є питання можливості використання власного фінансового потенціалу для швидкого реагування на зміни зовнішнього економічного середовища. Як наслідок, набувають актуальності проблеми дослідження сутності фінансового потенціалу підприємства для ефективного маневрування фінансовими ресурсами та оптимізації їх використання за нестабільності, невизначеності та динамізму ринкового середовища господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань, пов'язаних із визначенням сутності фінансового потенціалу підприємства,

присвячені праці вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як А.І. Боднар, В.М. Марченко [9], В.Г. Боронос, В.В. Глуценко [3], В.В. Ковальов, Г.В. Корнійчук, В.О. Кунцевич [4], Л.В. Соколова, О.В. Портна [5] Г.М. Верясова, О.Є. Соколов, Ю.В. Сердюк-Копчечкі [6], О.Є. Сухай, І.І. Яремко, Н.С. Танклевська, Р.О. Толпежніков.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В сучасному економічному середовищі господарювання підприємства вимагає змістовнішого дослідження проблематика оцінювання та визначення параметрів фінансового потенціалу для прийняття менеджерами ефективних управлінських рішень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження теоретичних підходів та визначення сутності фінансового потенціалу підприємства, розроблення методичних рекомендацій щодо підвищення ефективності його використання підприємствами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чітко визначена конкретизація теоретичного розуміння терміна «фінансовий потенціал підприємства», його класифікація та оцінювання закладені в основі дослідження можливостей функціонального розвитку підприємства. Отже, виникає певна необхідність визначення теоретичної основи за рахунок концепції ціннісно-орієнтованого управління під час оцінювання потенціалу задля дослідження ефективних напрямів розвитку підприємства.

Якщо визначати фінансовий потенціал у широкому контексті, то варто зазначити, що йому притаманні властивості суб'єкта господарської діяльності або системи економічного характеру, що явно виражена в можливостях фінансового розвитку, а саме здатності до самостійного відтворення та використання ресурсів у системі майбутніх операцій. Про функціонування великої кількості різноманітних поглядів та тлумачень фінансового потенціалу свідчать підходи до розуміння фінансового потенціалу.

Н.М. Давиденко розуміє фінансовий потенціал як обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат [10].

К.М. Ільїна визначає фінансовий потенціал як сукупність фінансових можливостей підприємства, які характеризуються наявністю та організацією використання наявних ресурсів [11].

Теоретичне визначення потенціалу поєднало безліч компонентів. До основних з них слід віднести джерела, засоби, можливості, запаси, що мають тенденцію до використання в майбутньому задля вирішення низки поставлених завдань, досягнення певної мети. Критерії визначення особливостей фінансового потенціалу вітчизняними та зарубіжними вченими можна побачити в табл. 1.

З огляду на підходи різних науковців фінансовий потенціал підприємства слід визначати як забезпечення підприємства фінансовими ресур-

Таблиця 1

Підходи дослідників до визначення фінансового потенціалу підприємства

Фінансовий потенціал	А.Г. Копайгородов, А.А. Хомякова	А.С. Назаренко	О.О. Парацій	Т.В. Пасєнко	В.О. Кузнецов	М.К. Старовойтов, П.А. Фомін	О.О. Маслиган	Т.Н. Толстий, О.М. Уланова
Вартість	+	+						
Ресурси підприємства	+							
Фундамент								
Трансформація					+			
Ресурсний потенціал			+					
Результати господарської діяльності		+	+				+	
Фінансові ресурси				+	+		+	+
Економічний потенціал								
Максимізація прибутку							+	
Можливості				+			+	
Комерційні цілі				+			+	
Приховані активи				+			+	
Додаткові фінансові джерела								
Стратегічні перспективи							+	
Інвестиційна привабливість			+		+			
Фінансовий результат			+			+		
Власний капітал			+			+		
Ліквідність			+			+		
Фінансова стійкість						+		
Інвестиційні проекти						+		
Рентабельність					+	+		
Система управління фінансами					+	+		
Фінансування							+	
Ефективність використання								+

Джерело: [8]

сами, які необхідні для ефективного функціонування виробничо-господарської діяльності, зокрема стратегічні перспективи та забезпечення особистого капіталу в потрібній кількості за ліквідність та фінансову стабільність.

Формулюючи сутність поняття, більшість учених застосовує ключові слова. За результатами проведеного аналізу сформовано схематичну діаграму, що відображає структуру проаналізованих поглядів науковців на розуміння поняття фінансового потенціалу підприємства (рис. 1).

За результатами аналізу можна сформувати узагальнююче визначення фінансового потенціалу за ключовими словами: сукупність ресурсів підприємства (11%), наявні можливості та здібності підприємства (18%), за допомогою яких забезпечується максимально можливий обсяг виробництва (29%) та досягаються відповідні цілі діяльності (21%) господарюючого суб'єкта на ринку в умовах конкуренції.

Дослідження показало, що в більшості публікацій категорія «фінансовий потенціал» вживається на макрорівні або як елемент чи

один з видів потенціалу підприємства. Тільки деякі вчені виділяють цю категорію як окремий об'єкт дослідження, який має певну структуру, яким можна управляти, а також який можна аналізувати та оцінювати [1, с. 23].

Фінансовий потенціал підприємства відіграє значну роль у формуванні потенціалу підприємства й має вплив на:

- виробничий потенціал щодо вільних фінансових ресурсів, достатності коштів на технологічні інновації;

- управлінський потенціал через стабільний фінансовий стан для нарощування стратегічного потенціалу, забезпечення прибутковості та рентабельності бізнесу, реалізації ефективних господарських стратегій;

- ринковий потенціал через фінансові можливості для здійснення маркетингових досліджень, забезпечення гнучкої цінової політики, значної ринкової частки, низьких витрат на збут і доведення продукції до споживача [8].

Разом з процесом управління фінансовим потенціалом підприємства постає гостра необ-

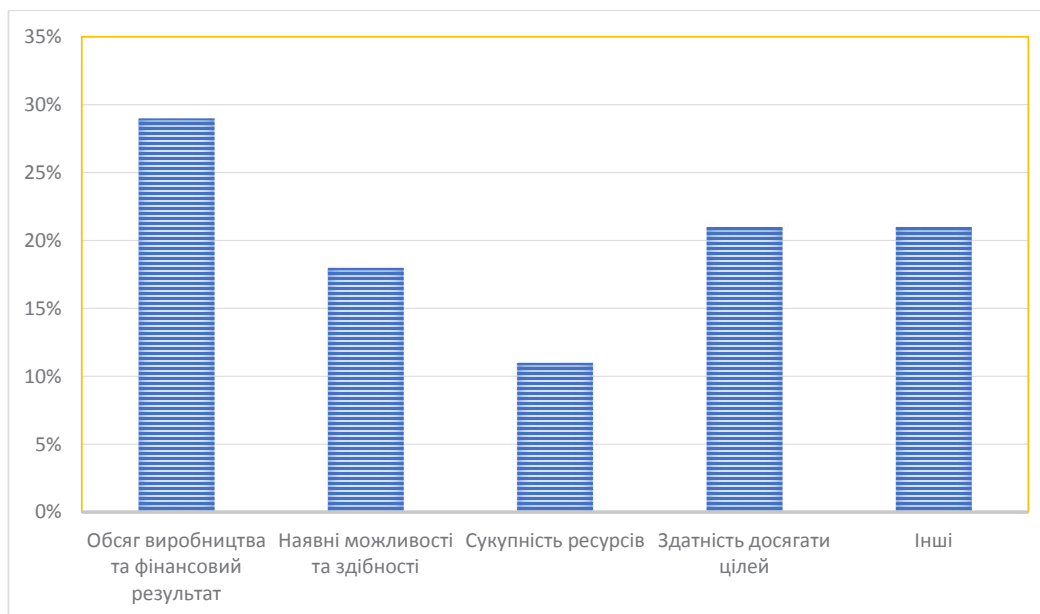

Рис. 1. Розподіл визначень науковців щодо розуміння поняття фінансового потенціалу підприємства

хідність контролю за його утворенням та застосуванням. Процес контролю слід визначати як функціонування суб'єктів контролю, які є інтегрованими у визначену структуру та спрямованими на досягнення поставленої мети з огляду на поставлені завдання й використання певних методів та принципів контролю. Для того щоби виявити тенденції та можливі відхилення використовують не лише людський фактор, але й певні значення та природні показники.

Процес контролю за фінансовим потенціалом підприємства складається з низки послідовних етапів, до яких відносимо:

- 1) формування цілей, методів та форм контролю, створення програми, визначення ключових параметрів та вибір безпосередніх виконавців контролю;

- 2) визначення об'єкта контролю, збирання необхідної інформації, її оброблення та графічне представлення, що дасть змогу здійснити об'єктивне оцінювання ситуації;

- 3) співставлення отриманих результатів з прийнятими нормативами;

- 4) коригування формування та використання фінансового потенціалу з урахуванням виявлених проблем [9].

Процеси планування, організації та контролю фінансового потенціалу підприємства є ключовими елементами його формування, використання та розвитку. З огляду на вищевикладене постає необхідність дослідження та розроблення механізму управління фінансовим потенціалом підприємства (рис. 2).

Ефективність управління фінансовим потенціалом залежить від зовнішніх та внутрішніх факторів. Водночас середовище, яке є спрямованим на покращення ринкової вартості підприємства та дотримується визначеної стратегії, вважається сприятливим.

Отже, дослідивши основні складові механізму управління фінансовим потенціалом підприємства, маємо необхідність визначення напрямів його удосконалення.

Задля вдосконалення процесу планування фінансового потенціалу слід використовувати оптимізаційну структуру капіталу разом із застосуванням механізму фінансового левериджу як системи майбутнього вдосконалення підприємства. Застосовуючи зазначений механізм, маємо орієнтувати процес управління на максимізацію прибуткової частини, вартості капітальних ресурсів за умови мінімізації ризиків зі збереженням платоспроможності та ліквідності суб'єкта господарювання. Для того щоби уникнути фінансових помилок під час підготовки та організації планування фінансового потенціалу підприємства, слід весь час пов'язувати змістовність документів з вимогами та об'єктивно обумовленим механізмом діяльності підприємства. Цілком зрозуміло, що для цього необхідне вивчення цього механізму.

Стратегічне бачення підприємства, базова концепція управління та політика його розвитку потрібні для процесу формування фінансового потенціалу, що дасть змогу наблизитись до очікуваного результату.

Висновки. Враховуючи все вищезазначене, маємо зробити висновок, що для покращення ефективності управління фінансовим потенціалом рекомендується застосовувати всі наявні чинники, які будуть позитивно впливати на процес управління економічними ресурсами виробництва та його розвиток загалом. Якщо брати до уваги стрімкий розвиток економіки, підприємства повинні взяти за мету розширення й поглиблення дослідження теорії та практики управління економічними ресурсами. Роль основної функції управління фінансовим потенціалом відіграє оптимізація власних грошових потоків.

Рис. 2. Візуалізація механізму координації управління фінансовим потенціалом підприємства
 Джерело: [9]

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Ажаман І.А., Жидков О.І. Сутність та структура економічного потенціалу підприємства. *Економіка та держава*. 2018. № 4. С. 22–25.
- Боронос В.Г., Карпенко І.В. Аналіз економічного змісту фінансового потенціалу регіону. *Схід*. 2011. № 1. С. 32–36.
- Розвиток фінансового потенціалу суб'єктів господарювання як основа досягнення фінансово-економічної безпеки : колективна монографія / колектив авторів ; за ред. В.В. Глуценка. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. 384 с.
- Кунцевич В.О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки. *Актуальні проблеми економіки*. 2004. № 7 (37). С. 123–130.
- Портна О.В. Фінансовий потенціал України: проблеми та перспективи. *Проблеми економіки*. 2012. № 4. С. 205–208.
- Сердюк-Копчекчі Ю.В. Механізм управління фінансовим потенціалом промислових підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Донецьк, 2008. 20 с.
- Квасницька Р.С. Теоретичні основи поняття «потенціал інституту фінансового ринку». *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. № 1 (42). С. 149–151.
- Кузенко Т.Б., Сабліна Н.В. Методичні підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 4. С. 123–130.
- Марченко В.М., Бондар А.І. Управління фінансовим потенціалом підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6644> (дата звернення: 20.01.2020).
- Давиденко Н.М. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. 328 с.

11. Ільїна К.М. Аналіз фінансового потенціалу стійкості інноваційного підприємства. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2010. Вип. 43. С. 54–63.

REFERENCES:

1. Azhaman I.A., Zhydkov O.I. (2018) Sutnistj ta struktura ekonomichnogo potencialu pidpryemstva [The essence and structure of the economic potential of the enterprise]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 4, pp. 22–25.
2. Boronos V.G., Karpenko I.V. (2011). Analiz ekonomichnoho zmistu finansovoho potentsialu rehionu [Analysis of economic content of the region's financial potential]. *Skhid*, no. 1, pp. 32–36.
3. Glushchenko V.V. et al. (2013). Rozvytok finansovoho potentsialu subiektiv hospodariuvannia yak osnova dosiahnennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky : kolektyvna monohrafiia [An economic entities financial potential development as a basis for achieving financial and economic security : monograph], Kharkivskyi natsionalnyi universytet imeni V.N. Karazina, Kharkiv, 384 p.
4. Kuntsevich V.O. (2004). Poniattia finansovoho potentsialu rozvytku pidpryemstva ta yoho otsinky [The concept of financial potential of an enterprise development and its evaluation]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 7 (37), pp. 123–130.
5. Portna O.V. (2012). Finansovy potentsial Ukrainy: problemy ta perspektyvy [Financial potential of Ukraine: problems and perspectives]. *Problemy ekonomiky*, no. 4, pp. 205–208.
6. Serdyuk-Kopchekchi Yu.V. (2008). Mekhanizm upravlinnia finansovym potentsialom promyslovykh pidpryemstv : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk [Management mechanism of industrial enterprises financial potential : author's thesis]. Donetsk, 20 p.
7. Kvasnyczka R.S. (2014). Teoretychni osnovy poniattia "potentsial instytutu finansovoho rynku" [Theoretical basis of the "potential of the financial market institute" concept]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, no. 1 (42), pp. 149–151.
8. Kuzenko T.B., Sablin N.V. (2015) Metodichni pidhodi do upravlinnya finansovim potentsialom pidpryemstva [Methodical approaches to managing the financial potential of the enterprise]. *Current problems of the economy*, no. 4, pp. 123–130.
9. Marchenko V.M., Bonda A.I. (2018) Upravlinnya finansovim potentsialom pidpryemstva [Managing financial potential of the enterprise]. *Efektivna ekonomika*, no. 11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6644> (accessed: 20 January 2020).
10. Davydenko N.M. (2007) Finansoviy menedzhment [Financial Management] : navch. posib. Nizhin : Aspect-Polygraph. 328 p.
11. Iliina K.M. (2010) Analiz finansovogo potentsialu stiykosti innovaziynogo pidpryemstva [Analysis of the stability of the financial potential of innovative enterprise]. *Journal lions. Series economical*, no. 43. pp. 54–63.